

Posudek na habilitační práci

Tomáš Jarmara
Politické strany: Institucionalizace, univerzalizace, kartelizace
Ostrava 2013

Předkládaná habilitační práce se dotýká jednoho z nejvýznamnějších a takřka nejstudovanějšího politologického fenoménu, a tím jsou politické strany. Pozornost, kterou politologie politickým stranám věnovala v posledním více jak půl století, vypovídá nejen o významu této instituce pro politický systém, jeho stabilitu či nestabilitu, ale i o proměnách, jimiž politické strany v daném období prošly. Intenzivní výzkum posledního více jak půl století přinesl také diverzitu témat a metodologických přístupů; politické strany jsou zkoumány v historických, sociologických, právních souvislostech; do výzkumu stran vstupuje systémová teorie, tranzitologie, teorie koalic i praktické hledisko volebního inženýrství.

Tato práce si jako hlavní cíl klade nalézt hlubší souvislosti vývoje politického stranictví v České republice po roce 1989 a osvětlit tak současný stav politického stranictví (vývoj je sledován do roku 2010, tj. do zatím posledních voleb). Klíčové fáze tohoto vývoje, na něž se autor zaměřil, vystihuje i podtitul této práce: institucionalizace, univerzalizace, kartelizace. Tento přístup je pro danou práci vhodný, protože umožňuje teoretické zakotvení zkoumané otázky, respektive testování určitých hypotéz založených na teoretických východiscích vypracovaných na příkladech jiných zemí. V případě institucionalizace se tak autor opírá o Angela Panebianca s důrazem na jeho pojetí vnitřní a vnější institucionalizace, hypotéza vztahující se k univerzalizaci vychází z Kirchheimerova pojetí *catch-all party* a kartelizace pak vychází ze slavného (obdivovaného i kritizovaného) textu Richarda Katze a Petra Maira.

Autor ve svém přístupu kombinuje teoretické vymezení určitého problému, na něž navazuje analýza stran v českém prostředí, což se zdá vhodné jak z hlediska argumentačního prostoru, tak z hlediska čtenářského uchopení a porozumění. Práce se opírá o rozsáhlou odbornou literaturu české i zahraniční provenience, vychází z pramenné základny (zejména stranické dokumenty, ale také statistiky apod.), promítá se v ní bohatá pedagogická zkušenost, praxe asistentského a konzultačního působení v Parlamentu České republiky, schopnost komunikovat se širší, nejen odbornou, veřejností. Práce s vědeckým aparátem odpovídá požadavkům na vědecké práce, vhodný je i jmenný a věcný rejstřík. Autorovi se daří udržet odborný jazykový styl, aniž by nadužíval cizích a odborných výrazů.

Tomáši Jarmarovi se v této přepracované a revidované práci podařilo dosáhnout sevřenějšího tvaru, hlubšího propojení teoretických aspektů s vlastním výzkumem, posílení metodologické stránky výzkumu. Především části věnované kartelizaci politických stran velmi prospěl konkrétní rozbor kartelizace českého stranického systému. Velmi oceňuji, že autor v této souvislosti zmiňuje i faktor toho, že institucionalizace stran v České republice probíhala před prosazením zákona o státní službě (ten neplatí dodnes), což ovlivnilo tendence ke kartelizaci a v současnosti má fatální důsledky pro fungování státu, rozvoj korupce, klientelismu a patronáže. Jak ukazují některé komparativní studie Itálie, Španělska či Řecka, právě institucionální přístup zkoumající načasování procesů (v tomto případě vztah institucionalizace stran a byrokratizace státního aparátu) může být jedním z klíčových aspektů, jež umožňují hledat příčiny špatně fungujícího státu.

Mezi nejhodnotnější části z hlediska odborného přínosu nesporně patří novátorsky pojatý index participace v kapitole 6. Je škoda, že v samém Závěru nebyl více rozebrán a byl mu věnován pouze jeden odstavec. Bylo by vhodné (a neplatí to jen o indexu participace), kdyby v Závěru byly nastoleny některé otázky pro další zkoumání. Index participace a jeho propojení s teorií koalic jistě může nastolit nová výzkumná témata a to i v souvislosti s vývojem nejen na centrální úrovni, ale i na krajské úrovni.

Přes tyto dílčí připomínky, které spíše upozorňují na možnosti dalšího rozvíjení tématu, považuji předloženou monografii jako vhodnou pro habilitační řízení Tomáše Jarmara.

V Praze 25.3. 2013

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
Vedoucí katedry politologie VŠE v Praze